

Система митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності реалізується через сукупність елементів: митний тариф, методи визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон, порядок підтвердження країни походження товарів, а також система тарифних преференцій.

Митний тариф – це систематизований перелік ставок мита, що стягуються з вантажовласників при переміщенні товарів через митний кордон держави.

Рівень оподаткування митними платежами залежить від цілої низки чинників (різний у рівні внутрішніх і світових цін товарів у різних країнах; ступеня концентрації виробництва і рівня монополізації ринку окремих товарів; наявності на цих ринках виробничих ланцюжків транснаціональних корпорацій; співвідношення продуктивності праці і витрат виробництва в окремих країнах тощо). Наприклад, в період погіршення економічної кон’юнктури, особливо в роки криз, спостерігається зростання ставок митних тарифів.

Митний тариф містить: деталізовані назви товарів, які обкладаються митом; код оподатковуваних митом товарів; ставки митних платежів із зазначенням методу їх обчислення; спосіб оподаткування товарів; перелік неоподатковуваних товарів, що пропусकाються на митну територію країни; перелік товарів, заборонених до вивезення з країни і ввезення в країну, транзиту через країну [16].

Залежно від торговельного режиму країни тарифи можуть мати різну структуру. Якщо тарифи містять єдину ставку мита (одну колонку) для кожного товару незалежно від країни його походження, вони називаються одноколонковими або простими (не передбачають пільгових або дискримінаційних ставок мита і зустрічаються відносно рідко). Коли держава до різних країн застосовує різні торгові режими (кожна ставка мита застосовується до товарів певних країн або групи країн), то в тарифі такої країни міститься кілька рівнів ставок мита (дві і більше колонок), такий тариф називається багатоколонковим або складним. В основу митних тарифних ставок покладено принцип, відповідно до якого товар обкладається вищою ставкою мита у тому випадку, якщо ступінь його промислової обробки досить високий.

Зазвичай складні тарифи мають дві колонки: в одній вказується максимальне (генеральне) мито, яке найчастіше приймається за базу при обчисленні різних преференцій або дискримінацій; в іншій - мінімальне, яке діє щодо країн, для яких застосовується режим найбільшого сприяння (РНБ). Може бути і третя колонка. У ній вказується розмір преференційних мит по відношенню до тих чи інших країн (такий спосіб зазвичай застосовують країни з розвиненою ринковою економікою до країн, що розвиваються або найменш розвинені).

Митний тариф може складатися з ставок мит, системи класифікації товарів, яка створюється спеціально для цілей регулювання та обліку зовнішньоторговельної діяльності, а також правил застосування автономних, договірних та преференційних мит, тобто системи колонок тарифу у багатоколончному тарифі [23].

Основним елементом митного тарифу є мито. Мито є основою митно-тарифної системи і його сплата є обов’язковою умовою здійснення ввезення та вивезення товарів. За своїм економічним змістом і характером дії мита відносяться до вартісних, ринкових регуляторів зовнішньоторговельного обороту, а за економічною сутністю являють собою різницю між зовнішньоторговельною світовою (імпортною) ціною і внутрішньою ціною. Процентний вираз цієї різниці (суми мита до ціни) називається рівнем мита.

При цьому внутрішні ціни мають бути трохи вище імпорتنих, тоді зовнішньоторговельна політика країни зможе забезпечити рівну конкурентоспроможність національних товарів. Таким чином, мито виконує регулюючу роль. Як і будь-який інший податок, мито збільшує ціну товару і знижує його конкурентоспроможність. Але, щоб ця роль виконувалася ефективно, зовнішньоторговельна політика будь-якої країни має бути гнучкою (мито періодично переглядається відповідно до змін кон’юнктури на внутрішньому і світовому ринку, причому перегляду підлягають тільки змінні мита, ставки яких можуть змінюватися у випадках, встановлених державою). До числа таких випадків відносять зміни рівня світових, внутрішніх цін, державних субсидій тощо. Отже, імпорتنі мита активно впливають на накопичення капіталу, темпи розвитку і норму прибутку окремих галузей економіки. Користуючись цим, держава регулює обсяг імпорту і його структуру.

Практично всі держави, одні більшою мірою, інші – меншою, використовують мита для поповнення дохідної частини свого бюджету (фіскальна функція). Отже, мито – це податок, який утворює дохідну частину бюджету держави, однак при розвитку країни знижується.

Класифікація товарів, що переміщуються через митний кордон держав, є товарною номенклатурою Митного тарифу – важливий фактор для їх митного оформлення з метою застосування ставок мита і визначення потреби у наявності відповідних дозвільних документів, ведення статистики зовнішньої торгівлі. Одним із вагомих важелів у забезпеченні правильності класифікації товарів згідно з Гармонізованою системою опису та кодування товарів є вжиття заходів контролю класифікації цих товарів, яка базується на обов’язковій для виконання Конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів, до якої прислалося 156 країн-членів.

Гармонізована система опису та кодування товарів ВМО (ГС) – це товарна номенклатура, що використовується в 207 країнах світу, щоб забезпечити єдиномітну класифікацію товарів для встановлення митних тарифів, здійснення заходів нетарифного регулювання та збирання статистичних даних. Ця система є базою для побудови країнами власних митних тарифів та застосовується для збору статистики міжнародної торгівлі. СОТ та окремі країни використовують ГС для цілей торговельних переговорів, а також в якості основи для визначення походження товарів.

Підтримка ГС – пріоритет для ВМО. Цей вид діяльності включає заходи щодо забезпечення єдиного глумачення ГС і його періодичного поновлення в світлі подій і технологічних інновацій в торговому секторі. Організація управляє цим процесом через Комітет узгодженої системи, який розглядає питання політики, приймає рішення щодо класифікації, вирішує спори, готує зміни до пояснювальних записок.

Митний тариф більшості країн світу базується на останній версії 2017 року, у якій запроваджуються коди для нових видів товарів і скасовуються коди для тих, що вже вийшли з ужитку [3]. Видання ГС – 2017 було розроблено на прохання Продовольчої і сільськогосподарської організації Об’єднаних Націй (FAO).

Положеннями Міжнародної конвенції з ГС надано право кожній Договірній стороні проводити деталізацію товарів на національному рівні (дев’ятих та десятій знаки товарного коду).

Особливості розрахунку мита залежать від виду її ставки. Найчастіше використовується адвалорна (вартісна) ставка мита, яка встановлюється у вигляді фіксованого відсотка з митної вартості об’єкту оподаткування. Тому необхідна сума мита розраховується як добуток митної вартості товару і відповідної ставки мита у відсотках. Цей спосіб дозволяє встановити зв’язок між ціною товару і розміром доходу, який держава отримує до бюджету.

Тому питання визначення митної вартості товарів є досить актуальними. У митній системі будь-якої держави передбачається кілька методів визначення митної вартості товару (за вартістю угоди із ввезених товарів, ідентичними товарами, однорідними товарами тощо). СОТ прагне уніфікувати метод визначення митної вартості. Правила щодо встановлення митної вартості ґрунтуються на Керівництві СОТ щодо Угоди про визначення митної вартості (раніше відоме як Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ)).

Вперше визначення категорії «митна вартість товарів» було включено в Конвенцію про створення уніфікованої методології, що була підписана в Брюсселі 15 грудня 1950 р. і набрала чинності 28 липня 1953 р. Відповідно до якої митна вартість товарів трактувалася як нормальна ціна товару (тобто ціна, що укладається між взаємозалежними продавцем і покупцем за умови повної конкуренції відкритого ринку), визначена за умови СІФ у місці перетинання митного кордону країни – імпортера товару.

Таке визначення базується на зрозумілій концепції, згідно з якою митна вартість – це ціна товару, за яку відповідно до певних умов, оцінований товар буде продано. Ключовими елементами у цьому визначенні є ціна, час, місце кількість і комерційний рівень.

У межах Токійського раунду багатосторонніх торговельних переговорів під егідою ГАТТ у 1979 р. було підписано Угоду про застосування статті VII ГАТТ «Оцінка товарів для митних цілей» (далі-угода). У цій угоді митна вартість товару визначалася як ціна, яку фактично сплачено або яка підлягає сплаті за товари при продажі з метою експорту до країни імпорту і скоригована з урахуванням встановлених додаткових нарахувань до цієї ціни. Також відзначалось, що митна вартість імпорتنих товарів є вартістю товарів, що використовується для цілей стягнення адвалорних мит на імпортні товари.

Зазначена угода мала на меті забезпечити справедливу, єдину систему оцінки товарів для митних цілей, узгоджену з комерційними реаліями, і створити передумови для її об’єктивного використання.

Угодою визнавалося, що митна оцінка повинна якнайповніше базуватися на фактичних цінах оцінованих товарів, які зазвичай вказуються в рахунку-фактурі. Ця ціна з деякими уточненнями відома як ціна угоди.

Для переважної більшості імпортованих товарів вартість угоди збігається з митною вартістю. З огляду на це, використання ціни угоди імпортованих товарів є першим і найважливішим методом із згаданих в Угоді.

Для випадків, коли не зазначено вартості угоди або ціну угоди неможливо використати як основу для визначення митної вартості, оскільки її було змінено в результаті певних умовних обмежень, Угодою визначено п’ять інших методів митної оцінки, які потрібно застосовувати в установленому порядку.

Відповідно до Угоди про застосування статті VII ГАТТ від 1994 р. митна вартість товарів є контрактною, тобто фактично сплаченою ціною або такою, що підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт до країни імпорту. До того ж, в Угоді митна вартість імпорتنих товарів означає як вартість товарів для цілей стягнення адвалорних мит на імпортні товари [10].

Варто зазначити, що на сьогодні питання які стосуються визначення, контролю та коригування митної вартості на міжнародному рівні, здебільшого регулюються виключно нормативними актами розробленими ВМО та СОТ, основними серед яких є [2]:

– Угода СОТ про митну оцінку (The WTO Agreement On Customs Valuation);

– Керівництво ВМО щодо обміну інформацією про митну вартість (WCO Guide to the exchange of Customs valuation information);

– Компендіум ВМО з митної вартості (WCO Customs Valuation Compendium);

– Керівництво ВМО з митної вартості та трансфертного ціноутворення (WCO Guide to Customs Valuation and Transfer Pricing);

– Керівництво ВМО з обміну інформацією щодо митної вартості (WCO Guide to the exchange of Customs valuation information);

– Керівництво ВМО по розробці та використанню національних баз даних в якості інструменту оцінки ризиків (WCO Guidelines on the development and use of a national database as a risk assessment tool);

– Практичне керівництво щодо управління митною оцінкою ВМО ([Practical Guidelines for Valuation Control \(http://www.wcoomd.org/en/topics/key-issues/revenue-package/%7F/media/66853DC6CE344A8B821DC744C0C4C002.ashx\)](http://www.wcoomd.org/en/topics/key-issues/revenue-package/%7F/media/66853DC6CE344A8B821DC744C0C4C002.ashx));

Довідник з митної оцінки США (Customs Valuation Encyclopedia USA);

Компендіум текстів з митної оцінки ЄС (Compendium of customs valuation texts EU).

Застосування заходів митно-тарифного регулювання залежить від країни походження товарів, тому при здійсненні митних формальностей проводиться визначення країни походження товарів. Правила визначення країни походження товарів встановлюються з метою застосування тарифних преференцій або непреференційних заходів торговельної політики.

Однією з найважливіших характеристик сучасних міжнародних торгових і митних відносин є закріплення в нормах міжнародного права і нормам міжнародного торгового права певної системи митних преференцій.

Під преференціями розуміються особливі пільги, що надаються однією державою іншій на засадах взаємності або в односторонньому порядку без поширення на треті країни. Митні преференції – пільги в оподаткуванні митними платежами при ввезенні певних видів товарів з певних країн.

Генеральна система преференцій (ГСП) вперше сформульована першим Генеральним секретарем ЮНКТАД та є інструментом формування торгових потоків, який визначає преференційні тарифні умови для окремих товарів, що експортуються з країн, які розвиваються (країн-бенефіціарів), у розвинуті країни (країни-донори). Гарантовані ГСП тарифні пільги можуть виражатися у зменшенні або скасуванні ввізного мита.

Суть митних преференцій викладена в Принципах Женевської конференції ЮНКТАД 1964 р, зокрема у Принципі № 8. У ньому говориться, що міжнародна торгівля повинна бути взаємовигідною і проводитися на основі режиму найбільшого сприяння. В рамках цієї торгівлі не повинно чинитися дії, що завдають шкоди торговим інтересам інших країн. Однак розвинені країни повинні надавати поступки всім країнам, що розвиваються і поширювати на них все ті поступки, які надають один одному; при цьому вони не повинні вимагати взаємн від країн, що розвиваються яких би то ні було поступок.

Ці рекомендації ЮНКТАД були сприйняті розвиненими державами в якості заходів щодо створення сприятливих торгово-політичних умов для економічного підйому країн, що розвиваються.

Перелік країн, що розвиваються формується з урахуванням рекомендацій ООН. В даний час в рамках застосування названих принципів ЮНКТАД розроблена система так званих узагальнених преференцій, або загальна система преференцій - система тарифних пільг для країн, що розвиваються, що надаються на невзаємній основі розвиненими країнами.

Застосування митних преференцій не означає звільнення від проходження митного контролю (наприклад, митного огляду) і нездійснення митних формальностей і процедур щодо товарів. Всі митні формальності і необхідні форми митного контролю проводяться незалежно від того, застосовуються митні преференції чи ні. Це пояснюється тим, що митні формальності, митний контроль є тією формою, змістом якої виступає реалізація тих чи інших заходів зовнішньоторговельної політики держав. Система митних преференцій відноситься до заходів, що використовуються державами і митними союзами в зовнішньоторговельній політиці.

Надання митних преференцій (взаємній чи невзаємній основі) при здійсненні торгово-політичних відносин передбачає застосування наступних основних форм митних преференцій:

1) звільнення від сплати митних платежів за чинним в країні або митному союзі імпортним митним тарифом;

2) зниження ставок митних платежів;

3) встановлення тарифних квот на преференційне ввезення (вивезення) товарів.

При визначенні країни походження товарів такою вважається країна, в якій товари були повністю вироблені або піддані достатній переробці відповідно до встановлених критеріїв. Окремі проблеми, пов’язані з правилами походження товарів, були врегульовані в Міжнародній конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Конвенція Кіото). В додатках про правила походження товарів, щодо документального підтвердження походження товарів і про контроль за документами, що підтверджують походження товарів. Так, визначено, що походження товару

повинного бути визнано за останньою (кінцевою) країною, в якій відбулась «значна переробка» продукції. Також врегульовано це й в Угоді про правила визначення походження (Agreement on Rules of Origin) встановлює єдині правила визначення країни походження товару.

Документом, що однозначно свідчить про країну походження товарів є сертифікат про походження товару, він видається компетентними органами або організаціями даної країни (експортера), зазвичай це торгово-промислові палати. Його оформлення пов'язано: по-перше, з наявністю преференційного режиму в стані імпортерів, по-друге, з визначення критерію переробки, по-третє, з проблемою визначення країни походження товару. Задля встановлення достовірності сертифікатів про походження товару, перевірки виконання критеріїв походження товарів відповідно до законодавства, а також достовірності які у них відомостей, здійснюється верифікація. В більшості розвинутих країн є електронні системи верифікації, що значно прискорює обмін інформацією.

З розвитком технологій, розширенням впливу транснаціональних корпорацій, а також для розвитку глобальних ланцюгів доданої вартості вже недостатньо «класичних» угод про вільну торгівлю. Прикладом угоди, покликаної забезпечити вільну торгівлю між різними країнами, є Регіональна конвенція про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження [23] (далі- Конвенція), метою якої є новий рівень торгівлі між країнами середземноморського регіону. Річ у тім, що Конвенція передбачає можливість діагональної кумуляції, тобто дає можливість її країнам-учасникам використовувати сировину одна одної, а не тільки національну. Зокрема, діагональна кумуляція дозволяє використовувати під час виробництва товару сировину з третіх країн, що не є сторонами зони вільної торгівлі, в рамках якої здійснюється торгівля.

Умови надання преференцій і правила визначення країни походження товарів, щодо яких застосовується преференційний режим, у більшості держав, що надають тарифні преференції, уніфіковані відповідно до рекомендацій ОЕСР і ЮНКТАД.

В даний час в усьому світі існують понад 400 угод про вільну торгівлю та преференційні торгові операції, в яких встановлюються більш низькі митні тарифи на певні товари за умови, що вони відповідають вказаним критеріям походження. Однак багато компаній ігнорують той факт, що вони можуть претендувати на тарифні преференції або, якщо вони знають, що такі схеми існують, вони не розуміють, як перевірити, що товари, які вони купують або продають, мають право на пільгове поводження.

Як наслідок, багато потенційних бенефіціарів сплачують мито, яке застосовується до товарів, що походять з країн, які не входять до угоди, втрачаючи порівняльну перевагу порівняно з їх конкурентами, при цьому багато експортерів також втрачають бізнес-можливості. Особливо негативно впливають на мікро-, малі та середні підприємства (MSMEs). Згідно з опитуванням про нетарифні заходи, проведеним Міжнародним торговельним центром (ITC) у більш ніж 60 країнах, правила походження та відповідні вимоги щодо сертифікації є одними з найбільш часто заданих торгових перешкод цієї категорії компаній.

Для того, щоб трейдерам було легше керуватися складними схемами торгових угод, ITC та WCO розробили онлайн-інструмент, що називається «Координатор правил визначення походження» ([findrulesfororigin.org](https://l.facebook.com/l.php?u=http%3A%2F%2Ffindrulesfororigin.org%2F%3Ffbclid%3DlwAR2sDuc44hbXmrPju49383_8QWv8KplpMlztmPm0aStTFBQj13ik2sqKbc&h=AT1MnWC9I9z3zrZx5WEPdskZlfaMnI9Hn2wq_4iJ5_kT5Nym3NztNkzSbzoFmIv_9zHaK_yI9zA2L6uV6ZBfAkDJDV_IDj5MdoelWuyhdml9rK8g5mws0zc4CPrPbxrJ_SDAOOC1VekrY4Z7Gg_cHe41) (https://l.facebook.com/l.php?u=http%3A%2F%2Ffindrulesfororigin.org%2F%3Ffbclid%3DlwAR2sDuc44hbXmrPju49383_8QWv8KplpMlztmPm0aStTFBQj13ik2sqKbc&h=AT1MnWC9I9z3zrZx5WEPdskZlfaMnI9Hn2wq_4iJ5_kT5Nym3NztNkzSbzoFmIv_9zHaK_yI9zA2L6uV6ZBfAkDJDV_IDj5MdoelWuyhdml9rK8g5mws0zc4CPrPbxrJ_SDAOOC1VekrY4Z7Gg_cHe41)), який є шляхом до таких угод . Цей інструмент дозволяє користувачам визначити, чи на певний продукт поширюється пільгова схема, і знайти правила походження, які необхідно дотримуватися щодо певної схеми.

Отже, тарифне регулювання – частина зовнішньої політики держави. Уряди країн світу можуть взаємодіяти як в ході безпосередніх комунікацій, так і в процесі утворення структур, які передбачають участь великої кількості країн, об'єднаних за територіальною, культурною чи ідеологічною ознакою. Зменшення рівня тарифного захисту стало невід'ємною рисою становлення глобального торговельного режиму, що функціонує в рамках СOT.

Як свідчить міжнародна практика, попри пропагування з боку міжнародних інституцій політики лібералізації, одним із важливих напрямів регулювання зовнішньоекономічної діяльності залишається застосування нетарифних методів, роль яких у загальному обсязі регулюючих інструментів постійно зростає. Через використання нетарифних обмежень у зовнішній торгівлі країни вирішують широкий комплекс завдань зовнішньої та внутрішньої економічної політики. Вони дозволяють «включити» механізми СOT для захисту національних виробників, тим більше, що умови членства в СOT прямо це передбачають.

Нетарифне регулювання – це комплекс адміністративних заходів та процедур нефіскального характеру, які здійснюються посадовими особами компетентних органів державної влади з метою реалізації вимог законодавства, що регламентує порядок переміщення через державний кордон товарів, предметів та громадян [26].

У ст. XI ГАТТ, присвяченій загальній відміні кількісних обмежень, такі обмеження визначаються як будь-які інші заходи, крім мит, податків або інших зборів. Тобто до нетарифного регулювання можна зарахувати будь-які заходи неподаткового характеру з боку держави, спрямовані на суспільні відносини в зовнішньоекономічній сфері.

Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) акцентує увагу на інформатизації процесів митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, яке передбачає повне охоплення митних операцій і процедур, всіх митних і супровідних документів, максимальне спрощення процесу митного декларування за рахунок безкоштовних програмних комплексів митного декларування та інтегрованого митного тарифу.

ЮНКТАД розрізняє «нетарифні заходи» та «нетарифні бар'єри», де перше є загальним поняттям. Заходи об'єднують будь-які інструменти, що мають обмежувальний ефект або можуть використовуватися як обмеження, хоча це не є їх основною властивістю [19].

ЮНКТАД займається питанням заходів нетарифного регулювання та їх впливу на торгівлю та розвиток з першої половини 1980-х рр. У 1994 р. вона почала розробляти класифікацію нетарифних бар'єрів, базуючись на раніше створеній ЮНКТАД класифікації заходів регулювання торгівлі, яка групувала такі заходи у 8 груп, які потім ділилися на більш ніж 100 категорій. Отже заходи нетарифного регулювання поділяють на:

- тарифні заходи;
- пара-тарифні заходи (види платежів (крім митних), які справляються з іноземних товарів при їх ввезенні на територію даної країни та сплачуються імпортерами. До них відносяться різні митні збори, внутрішні податки, спеціальні цільові збори. Найчастіше це податок на додану вартість та акцизи);
- заходи цінного контролю (задя підтримки і стабілізації внутрішніх цін, а також для попередження і запобігання збиткам, які можуть бути завдані нечесною комерційною практикою іноземних конкурентів (адміністративне фіксування цін, «добровільне» обмеження експортних цін));
- фінансові заходи (заходи, що регулюють доступ імпортерів до іноземної валюти, ціну валюти для імпортерів, а також умови платежу. Фінансові заходи можуть збільшувати вартість імпорту (вимоги попередньої оплати вартості імпорту або сплати імпортних податків, в тому числі шляхом відкриття попередніх імпортних депозитів, оплати готівкою, передоплати митних платежів);
- монополістичні заходи – це регулюючі заходи, які надають виняткові права певної групи суб'єктів господарської діяльності (державна монополія на імпорт певних товарів, примусове обслуговування вітчизняними підприємствами);
- заходи кількісного контролю – це в першу чергу квотування і ліцензування імпортних і експортних операцій (квотування (за фізичним обсягом або за вартістю), а також ліцензування (вимога отримання спеціальних дозволів при поставці певних товарів, а іноді і в певні країни або з них));
- технічні заходи – базуються на контролі якості, характеристиках товару, що включає застосування адміністративних вимог, термінологію, символи, перевірку та методи перевірки, вимоги до пакування та маркування.

У 2007-2012 роках ЮНКТАД описала та систематизувала нетарифні бар'єри, результатом чого стала нова класифікація, погоджена низкою міжнародних організацій (групою MAST – Multi Agency Support Team, до якої належать FAO, Організація економічного співробітництва і розвитку, ЮНКТАД, ЮНІДО, МВФ, Світовий банк, СOT).

Нетарифні торговельні бар'єри згруповано за трьома напрямками: технічні, нетехнічні та щодо експорту, які поділяються на групи та підгрупи. Всього в класифікації є 16 груп нетарифних бар'єрів, що позначені буквами англійського алфавіту від «А» до «Р». Вони охоплюють усі напрямки нетарифного регулювання [24].

Система класифікації нетарифних бар'єрів засоби щодо імпорту:

- технічні заходи:
- A. санітарні і фітосанітарні заходи;
- B. технічні бар'єри в торгівлі;
- нетехнічні заходи:
- C. передвдвантажувальна інспекція та ін. формальності;
- D. заходи контролю за цінами;
- E. ліцензії, квоти, заборони та ін. заходи кількісного обмеження;
- F. збори, податки та інші паратарифні заходи;
- G. фінансові заходи;
- H. антиконкурентні заходи;
- I. інвестиційні заходи, пов'язані з торгівлею;
- J. розподільчі обмеження;
- K. обмеження на післяпродажне обслуговування;
- L. субсидії (крім експортних);
- M. обмеження на державні закупівлі;
- N. інтелектуальна власність;
- O. правила походження;
- заходи щодо експорту:
- P. – заходи щодо імпорту (разом із експортними субсидіями).

Серед нетарифних бар'єрів виокремлюють:

- політичний – ступінь розбіжності політичних систем, законодавства, регуляторних функцій і механізмів держави, стійкості політичного устрою тощо;
- соціокультурний – базується на відмінностях у традиціях, соціальній організації суспільства, мови тощо;
- економічний – вказує на відносну розбіжність економічних умов між регіонами та може бути структурований на чимало підгруп, які стосуються розвиненості ринку, величини попиту, конкуренції, норми прибутковості капіталу;
- географічний пов'язаний із розбіжностями природно-кліматичних умов: температурного режиму, часового режиму тощо;
- технічний пов'язаний із здійсненням контролю імпортних товарів з точки зору їх відповідності національним стандартам безпеки і якості. Вони обов'язкові при пропуску окремих категорій товарів через митний кордон.

В рамках СOT діє Угода про технічні бар'єри в торгівлі (Agreement on Technical Barriers to Trade, яка визнає за всіма країнами право встановлювати обов'язкові технічні стандарти (включаючи вимоги до упаковки і маркування товарів). Мета встановлення і використання цих стандартів – забезпечення якості експортної продукції, вимог виробництва, захист життя і безпеки людей, тварин і рослин, а також захист навколишнього середовища і забезпечення вимог національної безпеки. У додатку до Угоди міститься так званий Кодекс добросовісної практики, який регламентує підготовку, прийняття і застосування таких стандартів.

Ще одним специфічним бар'єром є торговельна війна. За визначенням Е. А. Митарєвої [17], торговельною війною є торговельне суперництво двох або більше країн, що відбувається з метою захоплення зарубіжних ринків або попередження торговельної «окупації» національної економіки.

СOT неодноразово наголошувала на необхідності повної ліквідації нетарифних бар'єрів, але більшість країн світу продовжують широко їх застосовувати. На сьогодні нетарифні бар'єри представляють собою найбільш ефективну зброю дискримінації та блокування доступу до ринків збуту.

Митні органи, як органи адміністрування митних платежів, взаємодіють з ветеринарною, екологічною, фітосанітарною та іншими службами, які забезпечують повний митний контроль згідно зі своєю специфікою роботи. Останнім часом ведеться активний діалог між державою, громадськими організаціями та іншими службами, які забезпечують спрощення процедур транскордонної торгівлі товарами. Митні та інші адміністративні формальності настільки збільшують витрати, пов'язані з транскордонним переміщенням товарів, що їх спрощення, прискорення, стандартизація та уніфікація оцінюються як не менш важливі, ніж зниження митних тарифів або усунення нетарифних бар'єрів, питання.

Для удосконалення митного регулювання СOT сформувала Угоду про спрощення процедур торгівлі, багато положень якої перегукуються з рекомендаціями ВМО, ЄЕК ООН та ЮНКТАД (взаємодія між митними органами та учасниками ЗЕД, участь митних брокерів в митних формальності, митний контроль на основі управління ризиками, «єдине вікно», фінансові гарантії, процедури митного транзиту, уповноважений економічний оператор тощо). Однак, ставши положеннями Угоди про спрощення процедур торгівлі, відповідні норми мають обов'язковий характер з можливістю членів вдаватися до встановлених СOT процедур врегулювання суперечок в разі їх виникнення.

В умовах інтеграційних процесів держави намагаються дотримуватися принципу єдиного митного регулювання. Відповідно для однакового застосування Угоди про спрощення процедур торгівлі її положення повинні бути імplementовані у відповідне митне національне законодавство.

З таких питань, як методи і критерії для визначення митної вартості, митні пільги, тарифні квоти, членам рекомендується приймати попередні рішення.

Створення та використання механізму «єдиного вікна» для міжнародної торгівлі визнається кращою світовою практикою, що сприяє міжнародній торгівлі та, одночасно, підвищує інституційні спроможності державних органів [4].

Важливість впровадження «єдиного вікна» на кордоні визнається:

ВМО /WCO (Рамкові стандарти забезпечення безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі);

Європейською Економічною Комісією ООН (Рекомендації 33-35 Центру зі спрощення процедур торгівлі та електронних ділових операцій СЕФАКТ ООН);

COT:

– пунктом 4 статті 10 Угоди про спрощення процедур торгівлі, яка є частиною Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі (внесена до Додатку 1А до Угоди COT згідно з Протоколом про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі, учиненим 27 листопада 2014 року у м. Женеві). Вказана Угода набула чинності 22 лютого ц.р. після ратифікації її 110 країнами - членами COT);

– Угодою COT «Про застосування санітарних та фітосанітарних заходів», яка є невід’ємною частиною Угоди про заснування COT і обов’язкова для всіх членів COT щодо приведення існуючих на сьогодні процедур контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України, та законодавчих підстав Базовими документами, що містять норми рекомендаційного характеру щодо формування митної системи визначені у:

Рамкових стандартах безпеки та спрощення світової торгівлі ВМО які визначають створення єдиного набору міжнародних стандартів (стратегічних напрямів) і досягнення, таким чином, одностайності та передбачуваності в роботі митних органів різних держав;

Міжнародній конвенції щодо спрощення та гармонізації (узгодження) митних процедур (Конвенція Кіото), до якої приєдналося 110 договірних сторін;

Міжнародній конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (конвенція Найробі), яка виконується 52 країнами-учасниками;

35 рекомендаціях СЕК ООН, що охоплюють різні питання у сфері спрощення міжнародної торгівлі тощо.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК Міжнародні організації, формуючи стандарти здійснення митного регулювання, забезпечують формування національного митного регулювання. Практичним підсумком діяльності держави також є оптимізація тарифного регулювання – рівнів ставок мита, порядку розрахунку митної вартості, класифікації та визначення країни походження товарів відповідно до умов формування сучасних інтеграційних процесів – має стати каталізатором ефективної інтеграції національної економіки у світовий економічний простір.

Країна, приєднуючись до міжнародних конвенцій та угод, реалізуючи інтеграційні процеси, приймає відповідні зобов’язання, виконання яких покладатися на органи центральної виконавчої влади. Власне те, як це безпосередньо здійснюється створює підґрунтя виконання основного завдання держави, яке полягає в тому, щоб забезпечити умови для стабільного розвитку економіки на основі накопичення та ефективного використання конкурентних переваг, використовуючи всі чинники та залучаючи всі можливі ресурси.

Розробка митної компоненти національної конкурентоспроможності з урахуванням національних інтересів залишається перспективою подальших наукових розвідок.

Література.

1. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти [Custom regulations of Ukraine: national and international aspects]: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
2. Васильківський Д. М., Попель С. А. Проблемні питання імплементації міжнародних стандартів до вітчизняного митного законодавства в частині визначення, контролю та коригування митної вартості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://ndi-fp.nusta.edu.ua/thesis/498/>.
3. Гармонизированная система описания и кодирования товаров (Harmonized Commodity Description and Coding System, HS) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.proagro.com.ua/reference/hs/>.
4. Горобець В. Єдине вікно на митниці – чи допоможе Україні міжнародний досвід? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blog.liga.net/user/vgorobets/article/23249>.
5. Гребельник О. П. Митно-тарифна політика за умов трансформації економічної системи / О. П. Гребельник; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2001. – 488 с.
6. Гребельник О. П. Порівняльний аналіз теоретичних підходів до нетарифного регулювання [Текст] / О. П. Гребельник, М. Д. Стеблянко // Митна безпека. – 2010. – №1. – С. 24-34.
7. Дюмулен І. И. Всемирная торговая организация [Текст]. – М.: Экономика. – 2003. – С. 149-150.
8. Інструменти нетарифного регулювання міжнародної торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.brokert.ru/material/instrumenty-netarifnogo-regulirovaniya-torgovli>.
9. Іващук І. О. Митні ініціативи в глобальному просторі : моногр. / І. О. Іващук. - Т.: Підруч. і посіб., 2007. – 304 с.
10. Каленський М. М., Войцешук А. Д., Бережнюк І. Г. Митна вартість імпортованих товарів: моногр. К.: 2005. 224 с.
11. Крупка І. Порівняльний аналіз основних інструментів зовнішньоторговельної політики в умовах глобалізації [Текст] / І. Крупка // Формування ринкової економіки. – Львів, 2009. – Вип. 19. – С. 335-351
12. Летов В. А. Основные подходы к классификации нетарифных мер и ограничений в мировой торговле [Текст] / В. А. Летов // Бизнес в законе. – 2010. – № 5. – С. 190-192.
13. Мартинюк О. В. Митне регулювання в країнах світу [Текст] / О. В. Мартинюк ; Київський національний економічний ун-т. – К.: ТОВ «Кадри», 2003. – 160 с.
14. Мельник Т. М. Нетарифний протекціонізм у країнах СС та Україні [Текст] / Т. М. Мельник, К. С. Пугачевська // Бизнес-інформ. – 2014. – №1. – С. 20-28.
15. Митна політика та митна безпека: концептуальне визначення і шляхи забезпечення : монографія / П. В. Пашко, І. Г. Бережнюк, О. П. Гребельник, І. Г. Калетнік, [та ін.] ; за ред. П.В.Пашка. – К.: Знання. – 2012. – 215 с.
16. Митне регулювання [Текст]: навч. посіб. / В. М. Голомовий, Л. А. Панкова, О. Ю. Григор'єв [та ін.]. – К.: Львівська політехніка, 2004. – 240 с.
17. Мытарева Е. А. «Торговая война» как средство нетарифного регулирования международной торговли [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/torgovaya-voyna-kak-sredstvo-netarifnogo-regulirovaniya-mezhdunarodnoy-torgovli>.
18. Науменко В. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні [Текст] / В. П. Науменко [и др.]. – 2.вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 394 с.
19. Орлова В. М. Нетарифні обмеження у міжнародній торгівлі: спроба концептуальної оцінки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.library.ukma.kiev.ua/elib/N2/NZV19_2001_economy/14_orlova_vm.pdf.
20. Оцінювання та моделювання впливу суб'єктів митного регулювання на систему економічної безпеки підприємства : монографія / Є. М. Рудніченко. – Луганськ : Промдрук, 2014. – 389 с.
21. Письмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю України: регулювання та контроль : монографія / Л. М. Письмаченко. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – 366 с.
22. Фомін Ігор Сергійович. Митне регулювання імпорту товарів в Україну [Текст] : монографія / І. С. Фомін ; НАН України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. – К.: Логос, 2008. – 200 с.
23. Що таке конвенція Пан-євро-мед [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sk.ua/sites/default/files/novoe_vremya_scho_take_konvenciya_pan-ievro-med_mahinova.pdf.
24. Эволюция международной торговой системы и тенденции в ней с точки зрения развития [Текст]. – ООН. Женева. – 2012. – 25 с.
25. ЮНКТАД Система кодування заходів контролю в торгівлі (2012). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wits.worldbank.org/WITS/docs/UNCTAD%20Coding%20System%20of%20Trade%20Control%20Measures.docx>.
26. Ясевич М. М. Нетарифне регулювання: окреслення поняття в контексті пошуку шляхів удосконалення // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право» – 2009 – № 2 (3) – С. 145

References.

1. Berezniuk, I.H. (2009). *Mytne rehulivannia Ukrainy: natsional'ni ta mizhnarodni aspekty* [Custom regulations of Ukraine: national and international aspects], Akademiia mytnoi sluzhby Ukrainy, Dnipropetrovsk, Ukraine.
2. Vasylykivsky, D.M, Popel, S.A. (2017) “Problematic issues of implementation of international standards in the national customs legislation in terms of determining, control and regulations of customs value”, available at: <http://ndi-fp.nusta.edu.ua/thesis/498/>, (Accessed 12 March 2017).
3. *Harmonizirovannaya sistema opisaniya i kodirovaniya tovarov* [Harmonized system of description and coding of goods, HS], available at: <http://www.proagro.com.ua/reference/hs/> (Accessed 12 March 2017).
4. Gorobets V. “Single window at customs is going to help Ukraine international experience?”, available at: <https://blog.liga.net/user/vgorobets/article/23249> (Accessed 13 March 2017).
5. Grebelnik O.P. (2001), *Mytno-taryfna polityka za umov transformatsii ekonomichnoi systemy* [Custom-tariff politics is at the terms of transformation of the economic system, Kyiv, Ukraine.
6. Grebelnik O.P. Steblianko, M. D. (2010) “A comparative analysis of the theoretical going is near the untariff regulation”, *Mytna bezpeka*, vol. 1, pp. 24-34.
7. Dyumulen, I.I. (2003) *Vsemimaya trgovaya organizatsiya* [Worldwide trade organization], *Ekonomika*, Moskva, Russia, pp. 149-150.
8. Customs Broker, “Instruments of the untariff regulation of international trade”, available at: <http://www.brokert.ru/material/instrumenty-netarifnogo-regulirovaniya-torgovli> (Accessed 13 March 2017).
9. Ivaschuk, I.O. (2007), *Mytni initsiatyvy v hlobal'nomu prostori* [Customs initiatives in the global namespace] Pidruch. i posib., Ternopil, Ukraine.
10. Kalensky, M.M. Voitschuk, A.D. and Bereznyuk I.G. (2005) *Mytna vartist' iportnykh tovariv* [Custom value of the imported commodities], Kyiv, Ukraine.
11. Krupka, I. (2009), “A comparative analysis of basic instruments of foreign trade politics is in the conditions of globalization”, *Formuvannia rynkovoї ekonomiky*, vol. 19, pp. 335-351.
12. Letov, V.A. (2010), “The main approaches to the classification neterra measures and restrictions in world trade”, *Biznes v zakone*, vol. 5, pp. 190-192.
13. Martyniuk, O.V. (2003) *Mytne rehulivannia v krainakh svitu* [The custom regulation is in the countries of the world], TOV "Kadry Kyiv, Ukraine.
14. Melnik T.M. (2014), “Non-tariff protectionism in EU countries and Ukraine”, *Biznes-inform*, vol. 1, pp. 20-28.
15. Pashko, P. V. (ed.) (2012), *Mytna polityka ta mytna bezpeka: kontseptual'ne vyznachennia i shliakhy zabezpechennia* [Customs policy and custom safety : conceptual determination and ways of providing], Znannia, Kyiv, Ukraine.
16. Golomovzii, V.M. Pankova, L.A. and Grigoriev O.Yu. (2004), *Mytne rehulivannia* [Custom regulation], L'viv'ska politeknika, L'viv, Ukraine.
17. Myitarova, E.A. (2010) “Trade war” as a means of non-tariff regulation of international trade”, available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/torgovaya-voyna-kak-sredstvo-netarifnogo-regulirovaniya-mezhdunarodnoy-torgovli> (Accessed 14 March 2017).
18. Naumenko, V.P. (2006), *Mytne rehulivannia zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti v Ukraini* [The custom regulation of foreign economic activity is in Ukraine], 2nd ed, Znannia, Kyiv, Ukraine.
19. Orlova, V.M. (2001) “Non-tariff barriers in international trade: attempt of the conceptual evaluation”, available at: www.library.ukma.kiev.ua/elib/N2/NZV19_2001_economy/14_orlova_vm.pdf (http://www.library.ukma.kiev.ua/elib/N2/NZV19_2001_economy/14_orlova_vm.pdf), (Accessed 14 March 2017).
20. Rudnichenko, Ye.M. (2014), *Otsiniuvannia ta modelivannia vplyvu sub'iektiv mytnoho rehulivannia na systemu ekonomichnoi bezpeky pidpryemstva* [An evaluation and design of influence of subjects of the custom regulation are on the system of economic security of enterprise], Luhansk, Promdruk, Ukraine.
21. Pismachenko L.M. (2008) *Derzhavne upravlinnia zovnishn'otorhovel'noiu diial'nistiu Ukraini: rehulivannia ta kontrol'* [State administration foreign trade activity to Ukraine: regulation and control], Donetsk, Ukraine.
22. Fomin, I.S. (2008), *Mytne rehulivannia importu tovariv v Ukrainu* [Customs regulation of import of goods into Ukraine], Lohos, Kyiv, Ukraine.
23. Scho take konventsiia Pan-ievro-med [What is PEM Convention], available at: https://www.sk.ua/sites/default/files/novoe_vremya_scho_take_konvenciya_pan-ievro-med_mahinova.pdf (Accessed 14 March 2017).
24. *Evolutsiia mezhdunarodnoy trgovoy sistemiy i tendentsii v ney s tochki zreniya razvitiya* (2012) [Evolution of the international trading system and its trends from the viewpoint of development], OON. Zheneva, 17-18 sent., p. 15.
25. *YuNKTAD Sistema koduvannia zakhodiv kontroliu v torhivli* (2012), [UNCTAD coding System of control measures in the trade], available at: <http://wits.worldbank.org/WITS/docs/UNCTAD%20Coding%20System%20of%20Trade%20Control%20Measures.docx>, (Accessed 14 March 2017).
26. Yasevych, M.M. (2009) “Untariff regulation: lineation of concept in the context of search of ways of improvement”, *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Seriia: "Pravo"*, vol. 2(3), p. 145.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2017 р.

